

Därför jagas elefanterna i Botswana igen

Elefanterna i Botswana fick några år av frid. Efter böndernas klagomål om förstörda grödor öppnar regeringen åter upp för jakt - och nu ökar också tjuvjakten.

Den starka doften av salvia skär genom luften när vi kör längs med Linyantifloden, i norra Botswana, inte långt från Namibias gräns. Vår fyrhjulsdrivna Land Rover korsar spåren av en honungsgrävling på den sandiga stigen, samtidigt hörs de gläfsande ljuden från en flock afrikanska vildhundar som jagar en impala längre bort. Linyantifloden och närliggande våtmarker blir så småningom Chobefloden och Chobe nationalpark. Området är mest känt för en annan ikonisk art: den afrikanska savannelefanten, eller stäppelefanten som den även kallas. Här utgör enorma elefanhjordar en av kontinentens sista kontinuerliga bestånd. Elefanterna migrerar 200 kilometer upp och ner genom flodsystemen - och under torrperioden samlas de i stora antal kring Linyanti och Chobefloderna. Omkring 80 000 elefanter rör sig mellan floderna, där områdena är skyddade genom nationalparker och reservat. I hela landet finns omkring 130 000 stäppeelefanter, vilket är en tredjedel av kontinentens samlade bestånd och på sistone har debatten hettat till om hur många elefanter miljön egentligen klarar av.

Sällsynt med stora elefanter

Landskapet som vi färdas genom består mestadels av mopane-träd och det är tydligt att området hyser ett stort antal elefanter. Omkullvälta träd täcker marken, många stammar med barken avskalad. Elefanter är naturliga landskapsarkitekter, en nyckelart som formar savannen och öppnar upp buskvegetationen vilket förbättrar för andra arter som kudu och impala - som vi passerar betandes i en glänta. Vi stannar till vid floden och inom ett par minuter kommer en hjord elefanter, först vuxna - följda av ungdjuren, ner till floden för att dricka. Samtliga har betar, men de riktigt stora så kallade "big tuskers" definierade av betar som väger minst 45 kilo var, syns inte till. Vår safariguide Ban Shakwa, förklarar att det är ytterst sällsynt att få se en "big tusker" nuförtiden; de har näst intill utplånats över hela kontinenten.

- De flesta är skjutna, och Botswana är inget undantag, säger han.

"De flesta är skjutna, och Botswana är inget undantag."

- Ban Shakwa, safariguide

De riktigt stora elefanterna, så kallade "big tuskers" med betar på minst 45 kilo, har nästintill utplånats av tjuvjägare.

Botswana har värnat elefanterna - fram tills nu

Botswana, framför allt de norra delarna, är en av Afrikas sista platser där besökare fortfarande kan få se stora hjordar av elefanter. Även om elefanter med stora betar är borta så är bestånden stabila och ökar på vissa håll. Jakten på elefanter förbjöds 2014 av dåvarande presidenten Ian Khama och Botswanas demokratiska parti (BDP).

I en perfekt värld hade elefanterna nu strövat fritt över internationella gränser som de alltid gjort.

Omkring 40 procent av Botswana är skyddat genom nationalparker och privata reservat. Den förre presidenten Ian Khama är en hängiven miljökampe och införde dessutom ett jaktförbud på storvilt 2014 - vilket ytterligare gjorde det kustlösa landet till

en fristad för elefanter. De intelligenta däggdjuren migrerar till områden där de känner sig säkra och undviker platser i södra Afrika där de hotas och förföljs.

- Men det finns en baksida till succén, säger Robert Taylor, ekolog och miljövardare för Wilderness Safaris och pekar på det ödelagda landskapet som vi passerar.

Elefantstammen i Botswana ökar med tre procent om året, och olika siffror säger att det finns mellan 130 000 och 160 000 elefanter inom landets gränser - som sätter stor press på den naturliga vegetationen. Djuren som blir allt fler, hamnar därmed i ökad konflikt med landets bönder, när de hungriga elefanterna förstör jordbruk i jakt på grödorna. Dessutom har omkring två hundra människor dödats av elefanter i Botswana de senaste fem åren, en siffra som även den satt press på regeringen att agera. En utdragen torka har dessutom lett till att elefanter vandrar längre sträckor i jakt på vatten och kommer oftare i konflikt med bosättare och deras jordbruksmarker. Konflikter med landets bönder som hävdar att Botswanas elefantstam har blivit ohållbar, ledde till att regeringen med president Mokgweetsi Masisi i spetsen, tog bort det femåriga jaktförbudet i april 2019 och åter öppnade upp för jakt på elefanter i Botswana. Fortfarande råder dock oklarheter kring om jakten kommer att gälla utländska troféjägare eller enbart inhemska jägare, samt hur många djur som kommer att få skjutas.

Miljövardaren Robert Taylor kommer från Sydafrika och förklarar att elefanter i hans hemland mestadels lever i inhägnade områden. Men när elefanter som migrerar kommer i kontakt med människor förändrar deras beteende.

- Elefanter som härjat bland jordbruk i Namibia och varit i kontakt med bönder kommer ofta tillbaka aggressiva, medan elefanter som enbart rör sig i skyddade områden är lugna, berättar han.

Det här håller på att förändras även i Botswana. Landet är inte längre den fristad för elefanter som det länge har gjort sig känt för att vara.

Det finns mellan 130 000 och 160 000 elefanter i Botswana – som sätter stor press på den naturliga vegetationen. Elefanterna förstör jordbruk i jakt på grödor vilket skapar en konflikt med landets bönder.

3%

ökar Botswanas elefantstam med per år

"Elefanter som härjat bland jordbruk i Namibia och varit i kontakt med bönder kommer ofta tillbaka aggressiva, medan elefanter som enbart rör sig i skyddade områden är lugna."

- Robert Taylor, miljövardare

I Afrika lever två elefantarter: savannelefant (stäppelefant) och skogselefant.

På ett århundrade har antalet elefanter minskat med 97 procent på den afrikanska kontinenten.

På 1970-talet fanns det över en miljon elefanter. Nu finns det ungefär 400 000 savannelefanter och mellan 50 000 och 100 000 skogselefanter.

De mindre skogselefanterna minskar snabbt i antal, på grund av deras långsammare reproduktionstakt samt att deras betar anses mer värdefulla, bland annat i Kina.

Källa: [WWF](#)

På den afrikanska kontinenten finns elefanter i drygt 30 länder. I de östra, västra och centrala delarna minskar bestånden på de flesta håll eftersom cirka 20 000 elefanter årligen tjuvjagas.

I Demokratiska Republiken Kongo har bestånden minskat från 100 000 på 1960-talet till runt 5000 idag, Tanzania såg sitt bestånd minska med 60 procent mellan 2010 och 2014 och nu har jakten nått rekordnivåer: i nationalparken Selous sjönk antalet elefanter på 40 år från över 120 000 till 13 000.

Källa: [WWF](#)

Botswana, Sydafrika, Zambia, Zimbabwe och Namibia har fortfarande stabila stammar av savannelefanter, men det är ofta svårt att visa upp exakta siffror över populationen. I Botswana handlar det om någonstans mellan 135 000 och 160 000 elefanter, enligt experter. De senaste siffrorna i Botswana pekar på att bestånden fortfarande ökar lokalt i vissa områden, men generellt har de planat ut och ökar inte längre.

2014 infördes ett förbud mot elefantjakt. I maj 2019 blev jakt på vilt åter tillåtet, bland annat på grund av den skada elefanter orsakar jordbrukarna, vilket både kritiserats och hyllats.

Tjuvskyttet ökar

Det överhängande hotet mot elefanter är emellertid inte arga jordbrukare eller att jaktförbudet har hävts. Istället är det stora problemet som kommer avgöra djurens framtid att efterfrågan av elfenben från fjärran öster fortfarande är enormt. Sommaren 2018 upptäcktes 87 elefantkadaver, skjutna med automatvapen, med betarna avhuggna, under flyginventeringar i norra delen av landet. Organisationen Elephants Without Borders som genomförde inventeringarna tillsammans med Botswanas regering, beskriver upptäckterna under flera veckor som en av kontinentens värsta masslakter av elefanter.

- Vi undersökte varje elefant på marken som visade tydliga bevis av tjuvjakt., säger Mike Chase, grundaren av Elephants Without Borders som bedrev flyginventeringen, till OmVärlden.

- De flesta av de dödade djuren befann sig på små samlade ytor vilket är vanligt när tjuvjägare härjar i ett område, och de flesta var elefanttjurar, vilket bevisar att tjuvjägarna var ute efter djur med större betar.

Men ord står mot ord, och Mike Chase har fått motta mycket kritik för sina uttalanden från Botswanas regering.

Otisitswe Tiroyamodimo är regeringens departementschef för vilt och nationalparker, (DWNP) och säger till OmVärlden att incidenten med 87 skjutna elefanter är fabricerade nyheter och menar att det aldrig fanns så många döda elefanter, och de som hittades hade dött på naturlig väg.

- Tjuvjakt av elefanter pågår längs med vår internationella gräns med Namibia. Tjuvjakten är sporadisk, men på grund av den höga densiteten av elefanter i området så ökar risken att djuren dödas, säger Otisitswe Tiroyamodimo.

Efterfrågan på elfenben från fjärran östern är fortfarande enormt. Sommaren 2018 upptäcktes 87 elefantkadaver, skjutna med automatvapen och med betarna avhuggna.

***"De flesta av de dödade djuren var elefanttjurar, vilket bevisar att tjuvjägarna var ute efter djur med större betar."
- Mike Chase, grundare Elephants Without Borders***

Elefanterna är viktiga för Botswanas turismnäring – safariturismen står för 11 procent av landets bruttonationalprodukt.

Vad gör regeringen för att förhindra att tjuvjakten av elefanter fortsätter?

- Regeringen har satt ut försvarspatruller i områden som utsatts för tjuvjakt. Vi har gripit framförallt zambiska medborgare i större utsträckning, men även namibier och lokala botswanier.

Tiroyamodimo beskriver lösningen för att komma tillrätta med tjuvjakten i Botswana och Afrika som "mångfacetterad".

- Det inkluderar bland annat styrkor som skyddar våra gränser. Att vi inkluderar lokalbor i beslut som rör bevarandearbetet, och att de drar nytta av de olika projekten. Höjda straff har en avskräckande effekt.

Botswana, som tidigare var känt för sin "shoot-to-kill-policy" mot tjuvjägare, tog bort anti-tjuvjakts patrullernas automatvapen när den nya regeringen med president Mokgweetsi Masisi tog över i april 2018, vilket sägs ha öppnat upp nya möjligheter som tjuvjägare väntade på. Men regeringens departementschef för vilt och nationalparker,

Otisitsw Tiroyamodimo, förnekar att landet någonsin haft en "shoot-to-kill-policy" och säger att automatvapen togs bort eftersom det aldrig funnits en rättslig paragraf för automatvapen inom departementet.

Vid ett möte med andra afrikanska ledare i maj försvarade president Masisi beslutet att åter igen öppna upp för jakt.

- Vi kan inte bara sitta och se på medan andra diskuterar och tar beslut som rör våra elefanter, sa han vid mötet.

På ett århundrade har antalet elefanter minskat med 97 procent på den afrikanska kontinenten.

Tjuvjakten ökar - fler hannar än honor

Flyginventeringarna över norra Botswana mellan juli och oktober 2018 resulterade i en rapport som OmVärlden nyligen har fått ta del av genom en anonym källa. Den avslöjar att tjuvjakten på elefanter ökat kraftigt sedan den senaste flyginventeringen 2014. Förutom rapporten så har många lokala tidningar på sistone rapporterat om allt fler

incidenter av tjuvjakt på elefanter i norra Botswana. Antalet beräknade elefanter som nyligen dött av olika orsaker steg med 593 procent mellan 2014 och 2018. För fem år sedan var siffran 120 kadaver och förra året hade den stigit till 832 - en ökning i 40 av 49 inventerade områden. Rapporten tar upp många ståndpunkter för att bevisa tesen att tjuvjakten ökar. De flesta kadavren hittades inom radien av så kallade "hotspots", till exempel vattenhål, där många elefanter samlas och därmed är lätta offer för tjuvjägare. De flesta var elefanttjurar, vars betar är större än honornas. I Chobe nationalpark var nära 22 procent av de elefanter som hittades 2017 olagligt dödade, att jämföra med fyra procent 2013-2016.

Även noshörningar som har flyttats från Sydafrika till "säkra områden" i Okavangodeltat har hittats döda utan sina värdefulla horn. Från januari 2018 till januari 2019 har 13 tjuvskjutna noshörningar hittats.

Regeringen vill stödja bönderna

I slutet av maj 2019 hävde Botswanas regering alltså det femåriga förbudet att skjuta elefanter inom landets gränser, och det kommer nu åter igen bli tillåtet för troféjägare att fälla elefanter. Regeringen hävdar att beslutet är ett måste för att komma tillrätta med konflikterna som djuren orsakar för landets jordbrukare.

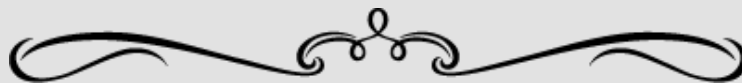
Så nu ökar hoten mot Afrikas jättar från två håll; både på laglig och olaglig väg.

OmVärlden har utan framgång sökt ansvariga för vilt och nationalparkerna i landet (DWNP) för en kommentar angående rapporten och det nya beslutet.

Elefanter och lejon är de två arter som de flesta turister efterfrågar på safari i Botswana. I landet står safariturism för elva procent av BNP och är den största näringen efter mineralfyndigheter, främst diamanter, och beräknas omsätta över 20 miljarder kronor om året.

Mike Chase beskriver elefanten som en "flaggskeppsart" för hela Afrika.

- Om vi inte kan rädda elefanterna så kan vi inte rädda andra arter heller.

Text: Johan Augustin, Foto: Roger Borgelid
29 juni 2019

Dela på Facebook

Dela på Twitter